

Les 6. Lestekst 1. Oud Rechterlijk Archief Nederbetuwe, inv.nr. 103
Signaat van Kesteren. Getuigenis en bankspanning 1566

anno XVc LXVI

Getuichnis

1. Ick heer Wolter van Ijsendoren pastoer tot Ochten, bekenne mitz desen, und
2. bij mijnre priesterschap, dattet wairachtich is, dattet een wijle tijtz geleden is,
3. te weten in anno LXV ongeveerlick XIII daghen off VIII dagen, nae jaers dach
4. op eenre sonnendach inder kercken Gerit Gisberssoon onsen coster tot Ochten
5. een oproeinghe tegens Peter Reijnerssoon voer de hoemisse bij idt portaell ge-
6. maeckt heeft. Und ick heer Wolter vurschreven binn mijt die wijde qwast opt
7. k(o)er bliven staen wachen, und wolde het wij water werpen, ende wist niet
8. watter te doen was. Vraghende ick den coster watter te doen was, waer
9. hij bleve, und hij mij ter antwordt gaff, ick heb dese verlede daghen Peter
10. Reinerssoon de weet gedaen, dat Jacop die Ghier zijn moeder gepeijndt heeft
11. ende die weet ontfelt hij mij, ick wede ick zall se op een ander tijt met gerichtz-
12. luiden soe doen, ofte inder kercken roepen ,dat hij ze mij niet ontfallen en zall
13. weder op een ander tijt. Tuighe oeck noch dat ick hier voer genen weet
14. van dese zaecke van Jacop die Ghier und Frederuijn weduwe zaliger Reiner Peterssoon
15. aentreffit inder kercken gehoert heb. Juravit zijn hant op sijn borst leg-
16. gende, den XIIIen maj anno XVc LXVI. Gerichtzluiden Peter
17. Foiart ende Claes van Druiten

banckspannongh

18. Op Manendach den XXVIIen mej sath die stenghe erentfeste
19. ende vroeme heer Claes Vijgh ritter und amptman in Nederbetouwen tot
20. Kesteren inder gerichtzbancken toe gericht presentibus ritterschap ende gerichtz-
21. luiden naebeschreven Heijmerick van Bemmell, Jan die Roij, scholt tot Rhenen
22. Jacop van Driell ende Harman van Leuwen

23. Op alsulcke onbegronte und nichtighe antwordt als bij Jan van Tiell als ver-
24. weerder den XIIIen januarij anno XVC LXVI hier voer desen edele gericht van antwort
- gedient
25. is, seit und repliciert Gisbert Geerloffzoon als volmechtich joncker, Sweer van
- Culenburch
26. dat die gemelte antwordt des vurgenoemde verweerders geen antwordt en is, aenge-
27. sien bijden verweerder daer in gestelt is omme niet toe treen, then principaell
28. antwordt ofte proces. Ende indien ter stont volgens contrarierende, seijt dat hij
29. verweerder ontkennt die gansse aenspraeck

30. Soemen dan mit kennen off ontkennen litem contestiert ende recht antwordt
31. geeft blickt genoegh die verweerder mijt zijn vermeinte exceptie niet ontfancke-
32. lick mach sijn

33. Die wijll die rechte antwordt als nementlick dat hij verweerder die gansse
34. aenspraeck ontkennt, repugniert die voernoemde exceptie

35. Alsoe dan repugnantia und contraria in genen rechten admittiert, off ontfangen
 36. wordt, behoert dese vermeinte antwoordt, als geen antwoordt ende geesins ontfancke-
 37. lick (soe well aengaende t principaell als exceptie, affgeslaghen ende verworpen
 38. toe worden
39. Und ier toe geconsideriert dat blickt bij extract, per B. overgeleijt datmen ge-
 40. condem-

woorden

jaers dach	= nieuwjaarsdag = 1 januari
oproeringe	= oploop, tumult
hoemisse	= hoogmis
k(o)er	= waarschijnlijk: koor
de weet doen	= op de hoogte brengen
gepeijnd	= goederen gepand, in beslag genomen
ontvallen	= (hier denk ik) kwijt raken in de zin van 'vergeten'
juravit	= hij zweerde
bankspannongh	= bankspanning = zitting van de rechtbank. Oorspronkelijk afkomstig van de tijd dat bij de zitting van de bank de gerechtsplaats in de open lucht werd aangegeven door touwen te spannen.
strenghe, erentfeste, vroeme	= beleefdheidsfrasen. Deze betekenen zoiets als dappere, flinke, heldhaftige
presentibus	= aanwezig
nichtig	= een vorm van 'niet'
replizieren	= weder-antwoord van de eiser op de weerlegging van de gedaagde
contrariërende	= tegenspreken of tegenwerken
litem contestatio	= een proces door het oproepen van getuigen aanhangig maken
repugneren	= bevechten, tegenstrijden
exceptie	= uitzondering of verweermiddel voor het gerecht, bestaande in het aanvoeren van een grond van ontvankelijkheid
admittiert	= toegelaten
principaal	= hoofdzaak van het geding, niet-incidenteel

betekenis tekst

Eerste stuk: getuigenis

Wolter van Ijsendoren, pastoor te Ochten, getuigt dat hij op een zondag had gezien dat de koster Gerit Gisberszoon een oproer had veroorzaakt. Bij navraag wat er aan de hand was, vertelde Gisbertszoon dat hij Peter Reinerszoon ervan op de hoogte had gebracht dat Jacop die Ghier zijn moeder had gepand, d.w.z. dat hij goederen van Reinerszoons moeder in beslag had genomen of wilde nemen vanwege (niet-betaalde) schulden. En die kennis 'was hij kwijt', dus hij ontkende het te weten. Gisbertszoon zegt dan dat hij Reinerszoon opnieuw zal oproepen om hem van dit feit op de hoogte te stellen, zodat hij het niet meer kan ontkennen. De pastoor getuigt dat hij hiervóór geen weet had van deze zaak.

Tweede stuk: bankspanning

Gisbert Geerloffszoon als gevolmachtigde van Sweer van Culenborch betoogt (met veel omhaal van woorden) dat het antwoord van Jan van Tiell als verweerder niet ontvankelijk kan worden verklaard.

Les 6. Lestekst 2. Oud Rechterlijk Archief Culemborg, inv.nr 49 *interrogatie = ondervraging 1564*

1. Copie
2. Bekentenisse van Willem Gerrijtssoon gebooren van oever
3. Lancbroeck zijn ouders woenachtich tot Werikhoven (ende)
4. gevangen opden huijse tho Culenborch opde vrage vande scholtis
5. in presentie van scepenen Huijge de Goijer ende Adriaen Joosten
6. opden XVIIIden dach majj LXIII des s nachts
7. Eerst gevraecht oft hij op woensdach lestleden acht dagen niet inden
8. gerechte van Hauten geweest ende aldaer clederen genomen heeft, seijt
9. daer niet geweest te zijn, ofte geen cleder genomen te hebben
10. Oick gevraecht wie t gelt uuijt de veerschreven tasse genomen hadde doen
11. zij thaechslijck overvoeren, seijt sulcx niet te weeten, dan seijt
12. dat den gheenen met den roeden hemt (*roden verbeterd*) rock genaemt Wouter
13. Henricx(zoon) voer inde schuijt sat
14. Gevraecht zijnde waeromme zijluijden inde herberge tot Everdingen
15. spoelden metter caerte, seijt omme een can biers oft een half can te
16. drincken gespoelt te hebben ende seijt voorts naer dat hij de
17. soeven oft acht vaenen biers die de waerd op de voirschreven Wouter
18. Henricx(zoon) roccken tappen soude helpen drincken hadde(n) ende
19. bij d(r)anck zijnde, uuijt de herberge gegaen te zijn over een brugge
20. ende voorts over een sloot springende is gegaen aen eenen huijse daer
21. hij de achter doer aen vonde staen ende inden huijse zijnde seijt
22. sekere clederen mede genomen te hebben, daer bij was eenen mans
23. rock welcke clederen hij bekent geleijt te hebben achter op eenen
24. stuck lants doer oirsaecken hem t selve seijt berauden gedaen
25. te hebben, mede seijde hij dat de andere twee zijn mede vennoitten
26. vande selve dieverije niet en wisten, ende wederom comende inde
27. herberge, dat de andere twee gesellen vraechden waerom hij
28. weder quame antwoerden dat hij voorts van daer naer
29. huijs gaen woude, ende noch een ofte twee mael gedroncken

woorden

interrogatie = ondervraging
haechslijck = haastig

betekenis

Willem Gerritsszoon zit gevangen en wordt ondervraagd of hij kleren had weggenomen en wie er geld uit een tas had genomen toen hij in Houten was. Hij verklaarde dat ze Wouter Henricxsoon hadden ontmoet, die hen overvoer. Ze hadden kaart gespeeld en bier gedronken in een herberg. Daarna was hij (Henricxsoon?) uit de herberg vertrokken en had bij een huis kleren meegenomen. Zijn gezelschap wist van deze dieverij niets af.

Les 6. Lestekst 3. Oud Archief Beusichem, inv.nr. 150 Rekening van het kerspel Beusichem 1558

1. Item inden eersten hebben die kerckmeesters
2. op vrouwen lichtmijnsavondt anno LVIII doen
3. backen een halff malder weijts voerden armen
4. om godtwil elcke scepel gecoft voer XIII stuivers
5. facit enen gulden VI stuivers

6. Item op onser liever vrouwen dach
7. purificationis Marie anno LVIII hebben die
8. choergesellen ende maechden mijt ons lieffvrouw
9. verteert ten huijsse van Lambert Herman(zoon)
10. die somma van acht gulden IX stuivers een oort

11. Item tot Ghijsbert die Goijer gecoft vijer
12. pondt was elcke pont voer vijff stuver
13. facit enen gulden

14. Item die kerckmeesters hebben XX mans
15. mede genomen inder kercken hoff tot
16. Water boesinchem om die appelboem die
17. daer om geweyt waren om wederop te
18. richten ende doe huer gescenckt acht
19. vanen facit thien stuivers

20. Item die kerckmeesters hebben Willem
21. Jacops(zoon) betaelt dat hij een deel
22. pruimboem inder kercken hoff versett
23. heeft verdient enen stuiver twee oort

24. summa lateris elleff gulden
25. seess stuivers drie oort

woorden

Vrouwen lichtmiss avond	= Avond vóór Maria lichtmis (2 februari) = 1 februari
weijts	= soort brood
scepel	= inhoudsmaat voor graan
purificationis Marie	= 2 februari
choergesellen	= koorknepen
maechden	= jonge, ongehuwde vrouwen
om geweyt	= om gewaaid
vanen	= aantal van vijf

Les 6. Lestekst 4. Oud Archief Beusichem, inv.nr. 150 dorpsrekening 1558
 volgende bladzijde

1. Item doe Thonis Felis(soon) ende Floris Gerrit(zoon)
2. kerckmeesters int voerleden jaer van LVII
3. hoer rekenong voer den drost rentmeester
4. ende die gemeijn naebuere gedaen hadden
5. doe ten huijsse van Lambert Hermans(soon)
6. verteert seess gulden een stuiver 1 oort

7. Item Willem Jacops(zoon) betaelt dat hij die
8. leijden vergaderden die van die kerck
9. geweyt waeren enen stuiver

10. Item op vrouwen lachtmiss avondt anno LVIII
11. hebben die kerckmeesters voer die choergesellen
12. maeghden ende schoelkijnder voer koeck betaelt
13. enen gulden XIII stuivers

14. Item tot Ghijbert die Goijers tot Culenborch
15. voer groet ende cleijn mijsbroet betaelt
16. XI stuver twee oort

17. Noch tot Ghisbert die Goijers doen
18. maken twee tortijssen ende hebben gecoft
19. enen gulden vijer stuivers

20. Item noch tot Ghisbert die Goijer gecoft
21. sestehalff pont was elcke pont voer vijff
22. stuyvers facit enen gulden VII stuivers twee oort

23. Item Herbaren Steven(zoon) voer boeijloen
24. betaelt drie stuivers

25. summa lateris XI gulden
26. twee stuivers een oort

woorden

leijden	= dakpannen
vergaderden	= verzamelden
tortijssen	= toortsen, fakkels
sestehalff	= 5 ½
boeijloen	= loodgietersloen